

1900-07-07

βÿ ÿ Luis de Mas Latrie ì ã ä¹ â µ ¼
βÿ ¼ µ ä ¬ à µ á¹ ã ã ® â æ¹ » ¿ à ¿ ½ ± â

βÿ • á µ å ½ · ä¹ ò ì á ì³ á ± ¼ ¼ ± Coop 2002

Library of Neapolis Pafos

<http://hdl.handle.net/11728/7934>

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

Γαλλία

Σίμος Μενάρδος
Κυπριος → Γαλλία
Luis de Mas Latrie
Φιλολόγος
C. Enlart
Λευκωσία
Αγροχωστός
Παφός
Πέλλα Παις ΔΙΑΦΟΡΑ
Αγ. Ιωάννης
Καταρα
Ακανθού
Ε. στον Meyer

ΕΠΙΦΥΛΛΙΣ • ΑΛΗΘΕΙΑΣ •
ΣΙΜΟΥ ΜΕΝΑΡΔΟΥ
ΓΑΛΛΙΚΑΙ
ΜΕΣΣΑΙΩΝΙΚΑΙ ΛΕΞΕΙΣ
ΕΝ ΚΥΠΡΩ

(Πραγματεία αναδημοσιευομένη εκ τῆς
ἐλληνικῆς).

Ὁ L. de Mas Latrie, ὅστις ἀνέδηξε μετὰ
περισσῆς φιλοπονίας τὰ γραπτὰ μνημεῖα τῆς τρι-
κισιοτάτης περίου Γαλλικῆς τῆς Κύπρου τυραν-
νίδος (1191—1489), ἐν τῷ προλόγῳ τῆς κυρί-
ως ἱστορίας αὐτοῦ (Histoire de l'île de
Chypre sous le règne des princes de la
maison de Lusignan, Paris MDCCCLXI,
ἐν τῷ τόμῳ I σ. XI) ἀποφάνεται ὅτι «Ὀλίγαι
λέξεις ἐκ περιλάθειν ἢ δημοτικῆ γλώσσῃ καὶ τι-
να μεγαλοπρεπῆ ἑρμηνεία ἦν ἦσαν ἢ μόνη ἀνάμνη-
σις τῆς πολυχρονίου διαμονῆς τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ
Κύπρῳ . . . ἀν μὴ συναπελορίζομεν τὴν κοινὴν
παράδοσιν, ἧς ἐσώθη μίχρη τῶν ἐσωτάτων αὐ-
τῆς κωμῶν, περὶ φραγκικῆς τινος δεσποτείας, λό-
γῳ μὲν ἀλαζόνος, ἔργῳ δ' ὀμίως ἐπιεικοῦς, — ἧς
οἱ Κύπριοι μολίως ἐνειροπολοῦσι τὴν ἐπάνοδον».
Καὶ τοῦτο μὲν τὸ ἀκροτελεύτιον εἶναι σύμφωνον
πρὸς τὴν ἔλλην τῶ ἔργου, ἐπιβολὴν ἦν ὀρωμένην
ἐν τῶν πολιτικῶν σκοπῶν τοῦ γ' Ναπολέοντος,
ἰκανῶς ἐπὶτάξην ὁ Σόθης. (Μεσσαϊωνικῆς βιβλιο-
θήκης, τόμ. β' ἐν Βενετίῃ (1873), σ. ριζ' κξ')

ἀλήθεια δ' ὅμως εἶναι, ὅτι τῆς μακρῆς ἐκείνης ἡ-
γεμονίας ἢ λαμπρῆς θέν. ἔδωκεν εἰς τελείας ἐν τῇ
μνήμῃ τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ. Καὶ νωθροὶ ἀγρόται
διηγούνται, ὅτι ἡ Κύπρος ἦτο ρηθ' ὅτι ἦτο «ρη-
γῆτον» κατὰ τὴν ἐπίσημον. τότε λέξιν (Σόθης,
Μεσ. βιβλ. τόμ. στ' (1877), Ἀκρίαις σ. 95, 19...
Πρὸς καὶ τὴν ἀρχαίονταν. «Κυπρίαν διέταξιν»
τοῦ 1260 (Περσο. Κώδιξ 1391) σ. 501, 2, 81,
ἢ ρῆσιν αὐτῆς ποικίλους μύθους (λ. χ. «ἢ
βρῦσε τῆς ρῆσιν αὐτῆς, εἰς τὰ Κρήτια, ἐπὶ
νερόν τῆς ρῆσιν αὐτῆς» εἰς τὸ Κρήτια, ἐπὶ
σαρὰ γινώσκον τῆς ρῆσιν αὐτῆς» εἰς τὴν Χερσ-
ιδίαν, ἀπέναντι τοῦ «κρημῆσιν» τοῦ Φηρῆσιν
αὐτῆς) ἰδίᾳ τῶν ἀπὸ τῶν «μεγαλοπρεπῶν» μνη-
μείων (εἰς τὴν Λευκωσίαν, τὴν Ἀρμείχουστον, τὸ

Ηελλαπακίσι, τὸν Ἄγ. Τλακρίωνα, τὴν Καντάραν,
 τὴν Ἀκαθουῶν κτλ.) ἐβρολήθη ὅτι μετὰ τῆς ἁ-
 εδέστου ἔξου μάλυδου οἱ Φράγκοι (ἐκαθ' ἑαυτῶν
 σιν μολύδου» τουρκ. qaimadirim), οὕτως ὥστε
 καὶ περὶ παλαιᾶς δεξμενῆς προκειμένου, λέγου-
 σιν εἰς ἑπαινον αὐτῶν πρὸς τὸν κ α ρ ὄ ν τ ο ὕ
 φ ρ ὶ γ κ ο «Καὶ τὴν μὲν γλαυροῦν ἔντως φραγ-
 κικὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἐσφόρηεν ἐσχάτως, δαπάναις
 τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως ὁ κ. C. Enlart
 (L'art gothique et la renaissance en
 Chypre Paris 1899, 2 περικαλλεῖς τόμοι),
 εἰς δὲ τῶν λεκτικῶν λευβάνων τὴν μελέτην ἐπι-
 κούσε πρὸ τινῶν ἐπιτῶν ὁ κ. Mondry Beaudou in
 ἑταῖρος τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς, εἶτα
 δὲ καθηγγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Τολώσας
 (Etude du dialecte Chypriote moderne
 et médiévale. Paris 1884). Τὸ λεξιλόγιον
 ἕμως αὐτοῦ ὑπῆρξε λίαν ἰσχνόν· ὡς μόνος γαλλι-

κὰς λέξεις σωζομένης σήμερον ἐν Κύπρῳ καταλέ-
 γει (σ. 20) τὰς ἑξῆς τέσσαρας:
 κουμανταριά. nom d'une partie de l'
 ile (?) fr. *commanderie*.

πέτρον, grosse pierre. fr. *petron*
 μπρότσα, fourchette, fr. *broche* (γρ.
 π ρ ὀ τ σ α).

τζαίρα, chaise v. fr. *chaire* (γρ τ σ α ἑ-
 ρ α).

Καὶ ἕμως ὀνομάζει ταύτας (σ. 17) «γαλλι-
 κὸν στοιχεῖον τῆς κυπριακῆς λαλιᾶς» (élément
 français), τὸ δεύτερον τῶν τεσσάρων κατ' αὐτὸν
 ἀπαρτιζόντων αὐτὴν στοιχείων. Ἡ θεωρία αὕτη
 ἔνιζει λίαν τὸν ἐνθουσιούμενον, ὅτι ἡ Γαλλικὴ
 γλῶσσα, ἣτις ὑπ' αὐθενὲς νομίζεται βεβαίως ἑλλη-
 νομιγῆς, ἐθανείσθη κατὰ τὸν Larousse παρὰ
 τῆς ἑλληνικῆς πλέον ἢ χιλιαπλασίως τῶν τεσσά-
 ρων, (πρὸς τὸ γνωστὸν αὐτοῦ Jardin de raci-
 nes grecques). Μετὰ τὴν μικρὰν ταύτην περ-
 ἐκδοσιν δοκιμάζομεν πλῆρηστέραν τινὰ τοῦ θέμα-
 τος μελέτην, οὐχὶ βεβαίως ὅπως ἐξαναλήψομεν
 αὐτὸ ἐκ ἑλλήνων ἐν Κύπρῳ βοηθημάτων, ἀλλὰ
 μάλλον ὅπως παρασχωμὲν ἀφορμὴν εἰς ἐγκυροτέ-
 ρους λόγους. Ἦδη ὁ Gustav Meyer περιέλα-
 βεν εἰς τὰ Neugriechische Studien IV
 (Die Romanischen Lehnworte im
 Neugriechische ἐν τοῖς Πρακτικαῖς τῆς Αὐτοκρ.
 Ἀκαδημείας Band CXXXIV (Vien 1895)
 ἱκανὰς φραγκικὰς λέξεις, ἐν παρόδῳ μνημονευθεί-
 σας ἐν τῇ «Φωνητικῇ τῶν σημερινῶν Κυπρίων»
 (Ἀθῆνῶν, 1894, τόμ. στ' σ. 145 κέξ.). Ἀλλὰ
 πλὴν τῆς γλωσσικῆς ἀξίας ἐνέχουσι, νομίζομεν,
 αὐταὶ καὶ ἱστορικὸν τι διαφέρειν εἰς τε τοὺς Ἴάλ-

λους και εις ημας. Ο Victor Hugo την γλωσσάν του Κανάρη έλεγε :

« Langue d' Homère où Dante a jeté quelques mots »

(Les chants du crepusc. VIII), αλλά πότον θά έθαύμαζεν αν ηκουεν ότι εις την αγγλωσσάν τούτην του Όμηρου άρχηκε λέζειν τινάς και ο Villehardouin!

Εξούς έμως εἰς άρχήν πρέπει να χωρίσωμεν ως ξένους του προκειμένου όσαι γαλλικά λέξεις εισήχθησαν εις την Κύπρον κατόπιν της Γαλλικής κυριαρχίας εκ του λοιπού έλληνικού, εισαχονται δ' επι και σήμερα μετά των γαλλικών τεχνουργμάτων άφ' ου χρόνου ή περισσή χάρις άκτιστο βολεί μέχρι της Ανατολής. Τοιαύτα λ. χ. είναι bureau (μπουρόν) μαντόν (manteau) μεταλλίδιον (médaillon) φαρπαλλάς (falbala) πικκές (picque) φρικασσέ (fricassée) άντρεπέ (entre-deux) τασσιν (tasse) παρχόνιον (balcon). Όθεν ανάγκη να διακωδωνίζωμεν έκαστην λέξιν, μήπως όνόματα νεώτερα αναγράφωμεν εις τους αρχαιικούς χρόνους και τανάπαλιν. Αλλά τεκμήριον ουχί μικρόν είναι ο τόπος της χρήσεως. Ένώ τω όντι αι μόν παλαιά άκούονται κυρίως ανά τους αιώνες, αι νεώτερα επιχωρίζουσι παρά τας πόλεις. Έπίσης δ' έμως μέγα τεκμήριον είν' ή προφορά των παλαιών, φέρουσα σαφή τον μεσαιωνικόν τύπον, όπως άκριδώς θά ίδωμεν άμέσως.

[Έπειτα συνέχεται.]